Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid

71	

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2011–2012

Eolaíocht: Teastas Singil (Modúlach)

Gníomhaíocht Dhaonna agus Sláinte
Modúl 2
Bonnsraith

[GSC21]

GSC21

DÉ LUAIN 27 FEABHRA 2012
11.00 am–11.45 am

AM

45 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.
Freagair **gach ceann** de na **seacht** gceist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 45 an marc iomlán don pháipéar seo.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

Marc Iomlán	

LEATHANACH BÁN

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

1 **(a)** Tugtar dhá chineál truaillithe anseo thíos. Agus línte in úsáid agat, ceangail an cineál truaillithe le modh a bheadh fóirsteanach le tionchar an truaillithe a laghdú.

Cineál truaillithe	**Modh le tionchar an truaillithe a laghdú**
	boscaí bruscair níos mó
báisteach aigéadach	
	athchúrsáil
fuíoll teaghlaigh	
	scagairí ar shimléir

[2]

(b) Comhlánaigh an abairt seo a leanas.

Roghnaigh ó:

ocsaigin : níotráit : camras neamhchóireáilte :

dé-ocsaíd charbóin

Tá ceimiceán darb ainm ______________________________ in

______________________________ agus is féidir leis uisce a

thruailliú nuair a théann sé isteach in aibhneacha. [2]

2 **(a)** Taispeánann an tábla seo a leanas faisnéis ar dhaltaí i rang.

	Saintréith		
Dalta	**Airde/cm**	**Dath súl**	**Ábalta an teanga a rolladh**
Sinéad	155	Gorm	Is ea
Tomás	157	Gorm	Ní hea
Órlaith	141	Donn	Ní hea
Seán	150	Gorm	Is ea
Breandán	149	Donn	Is ea

(i) Cá mhéad dalta a bhfuil súile gorma acu **agus** atá ábalta an teanga a rolladh?

_______________________ [1]

(ii) Cé acu saintréith a bhfuil éagsúlacht leanúnach á léiriú aici?

_______________________ [1]

(b) Bíonn 46 crómasóm i gcealla chorp an duine de ghnáth.

(i) Cá mhéad crómasóm atá ann i gcealla duine a bhfuil siondróm Down air/uirthi?

Ciorclaigh an freagra ceart.

23 **46** **47** [1]

(ii) Cad é a thugtar ar athruithe ar líon nó ar struchtúr crómasóim?

Roghnaigh ó:

solas ultraivialait : **sócháin** : **ionfhabhtuithe**

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

3 **(a)** Tá an tarra i ndeatach tobac thar a bheith dochrach don chorp.

(i) Luaigh dhá éifeacht a bhíonn ag an **tarra** i ndeatach tobac ar an chorp?

Roghnaigh ó:

ina chúis le heimfiséime : ina chúis le handúil

ina chúis le hailse : tá éifeacht aige ar an ráta croí

1. ______________________________

2. ______________________________ [2]

(ii) Cad é atá i gceist, dar leat, le caitheamh fulangach tobac?

______________________________ [1]

(b) Is féidir go ndéanfaidh alcól dochar don chorp chomh maith. Tá Bean Nic Gabhann ag caint le rang Bhliain 11 faoi chaitheamh 'freagrach' alcóil.

(i) Luaigh dhá rud a d'fhéadfadh sí a mholadh maidir le caitheamh 'freagrach' alcóil.

1. ______________________________

2. ______________________________ [2]

(ii) Is iomaí beár agus club atá oscailte i bhfad níos moille ná mar a bhíodh agus ní ag an am céanna a dhruideann na beáir agus na clubanna uilig i lár na cathrach.

Luaigh dóigh **amháin** a mbeadh sé seo ina chuidiú leis an fhoréigean a bhaineann le halcól a laghdú.

____

______________________________ [1]

4 Rinne Niamh imscrúdú lena fháil amach an raibh éifeacht ag an líon plandaí i bpota ar fhás gach planda.

Tá cuid de na torthaí sa tábla seo thíos.

An líon plandaí sa phota	**Meánmhais gach planda/g**	**Mais iomlán na bplandaí i ngach pota/g**
5	28	140
10	22	220
15	17	255
20	9	180
25	4	

(a) **(i)** Comhlánaigh an tábla thuas. [1]

(ii) Ar an eangach thíos, breac líneghraf de **mheánmhais** gach planda ar líon na bplandaí sa phota.

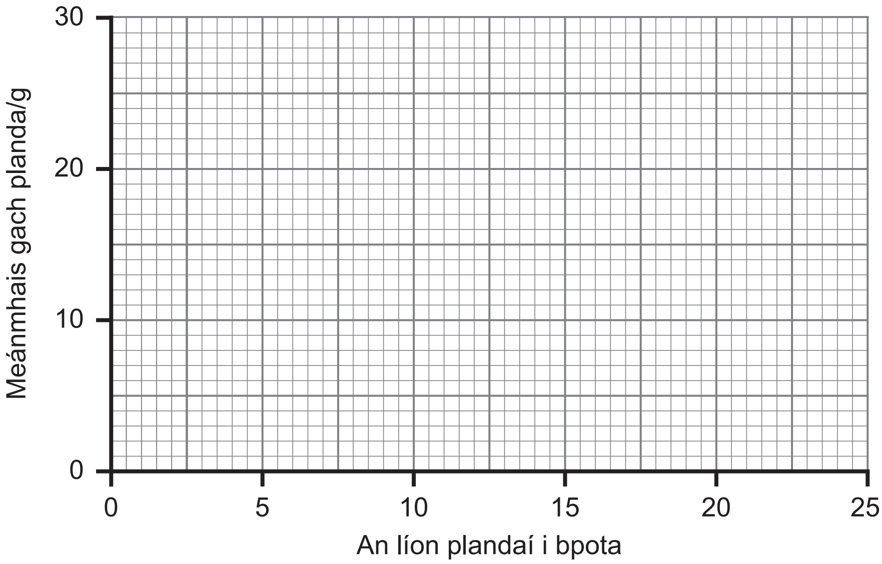

[2]

(iii) Comhlánaigh an abairt seo a leanas maidir le treocht atá á léiriú ag na torthaí.

De réir mar a bhíonn an líon plandaí i bpota ag méadú, bíonn an

____ ag laghdú.

[1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

(iv) Mínigh ina iomláine an treocht a gcuirtear síos air i gcuid **(iii)**.

____

____

____ [2]

(b) Is téarma é táirgiúlacht a chuireann síos ar fhás planda. San imscrúdú seo is ionann í agus mais iomlán an ábhair phlanda i ngach pota.

Cé acu dlús plandaithe (pota) a bhfuil an táirgiúlacht is mó ann?

Ciorclaigh an freagra ceart.

5 **10** **15** **20** **25**

[1]

(c) **(i)** Luaigh dhá rud a dhéanfadh Niamh le linn an imscrúdaithe lena chinntiú go mbeadh na torthaí bailí (triail chothrom).

1. ____

2. ____ [2]

(ii) Shocraigh Niamh go ndéanfadh sí an t-imscrúdú arís. Cad chuige, dar leat, ar cleachtadh maith eolaíochta é seo?

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

5 **(a)** Taispeánann an léaráid seo a leanas cuid den timthriall carbóin.

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

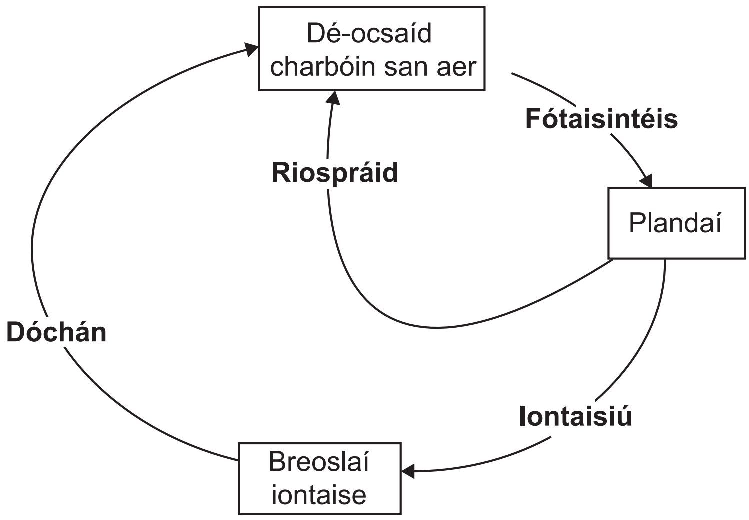

(i) An fhaisnéis thuas agus do chuid eolais féin in úsáid agat, luaigh **dhá** fháth a bhfuil **méadú** ar leibhéal na dé-ocsaíde carbóin san aer le blianta beaga anuas.

____

____

____ [2]

(ii) Ainmnigh an fhadhb timpeallachta a bhíonn ann mar gheall ar leibhéil dé-ocsaíd charbóin a bheith ag méadú.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(b) Taispeánann an léaráid seo a leanas crainn ghiúise ag fás i bhforaois.

Bíonn an crann giúise faoi dhuilliúr an bhliain uilig agus is féidir é a chur ag fás ar ithir dar caighdeán bocht nach bhfásfadh cuid mhór de na crainn dhúchasacha uirthi.

(i) An fhaisnéis thuas agus do chuid eolais féin in úsáid agat, déan cur síos agus tabhair míniú ar bhuntáiste **amháin** don timpeallacht as foraoisí giúise a chur.

____

____

____ [2]

(ii) Murab ionann agus crainn ghiúise, ní bhíonn an dair agus an fhuinseog faoi dhuilliúr ach i rith mhíonna an tSamhraidh. Cad chuige, dar leat, nach mbíonn ach fíorbheagán de phlandaí Earraigh amhail an cloigín gorm i bhforaoisí giúise i gcomparáid le foraoisí darach nó foraoisí fuinseoige?

____

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

6 **(a)** Taispeánann an graf seo a leanas an dóigh a mbíonn na leibhéil antasubstainte ag athrú san fhuil i ndiaidh do dhuine vacsaíniú a fháil.

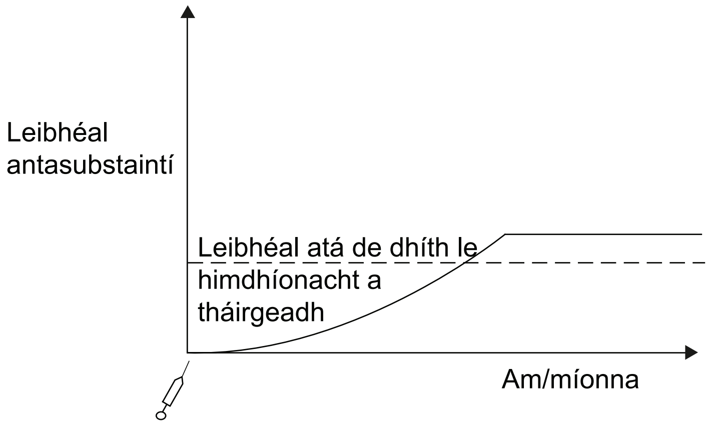

Ná húsáid **ach** an fhaisnéis a thugtar le cuid **(i)** agus cuid **(ii)** a fhreagairt.

(i) Luaigh fáth **amháin** a dtugtar vaicsínithe in éadan galair choitianta do leanaí agus do pháistí óga roinnt míonna sula ndéanfadh siad teagmháil le hionfhabhtuithe.

____ [1]

(ii) Cén fhianaise atá ann go dtugann vacsaínithe cosaint fhadtéarmach?

____ [1]

(b) Fuair Coilín vacsaíniú in aghaidh an fhliú i Mí Mheán Fómhair. Tháinig ionfhabhtú an víris fliú air i Mí Feabhra. Mínigh cén dóigh nár tháinig tinneas air cionn is go raibh an vacsaíniú aige.

____

____

____

____

____

____ [4]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(c) (i) Nuair atá daoine ag dul go tíortha áirithe caithfidh siad vacsaínithe 'taistil' a fháil sula n-imíonn siad.

Mínigh cad chuige a bhfuil na vacsaínithe taistil seo riachtanach.

____

____

____ [2]

(ii) Ainmnigh an cineál imdhíonachta atá i gceist le vacsaínithe taistil.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

7 (a) Is sampla é an diúilicín riabhach de speiceas ionrach iomaíoch.

© Crown Copyright – Department of the Environment
http://archive.nics.gov.uk/env/050701b-env.htm

Tá siad i ndiaidh dul isteach i gcuid mhór de na príomh-uiscebhealaí i dTuaisceart Éireann agus tá siad ag déanamh dochair do ghnáthóga nádúrtha. Ba de thaisme a tugadh diúilicíni riabhacha isteach go hÉirinn mar gheall ar ghníomhaíocht dhaonna. Táirgeann siad substaint ghreamaitheach a fhágann go dtig leo greamú de rudaí crua amhail carraigeacha nó tóin bhád.

(i) Luaigh dóigh **amháin** ar chuidigh an duine le diúilicíní riabhacha teacht isteach go hÉirinn.

____ [1]

(ii) Ainmnigh speiceas ionrach iomaíoch **amháin** eile.

____ [1]

(iii) Luaigh **dhá** shaintréith a bhaineann le speicis ionracha iomaíocha.

____

____ [2]

(b) Is féidir faisnéis aibitheach agus faisnéis bhitheach a úsáid le monatóireacht a dhéanamh ar fholláine na timpeallachta.

(i) Cad é a chiallaíonn toisc bhitheach?

____ [1]

(ii) Ainmnigh orgánach **amháin** is féidir a úsáid le monatóireacht a dhéanamh ar leibhéil truaillithe.

____ [1]

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.